

60

LX ANIVERSARI ACCIÓ CATÒLICA OBRERA

Celebrem el 60 aniversari

QUIM CERVERA

Joseph Cardijn deia: "*La classe obrera és com la personificació de Crist a la terra. Veure-la tan abandonada, tan prostituïda, em trenca el cor*". El fundador de la JOC va veure com la classe obrera vivia i patia l'explotació i unes condicions inhumanes i es va preguntar com podia fer arribar el missatge de Jesús als joves treballadors. Va comprovar que només els mateixos joves de la classe obrera els hi podien fer arribar el missatge de l'Evangelí.

Va constatar, i amb ell els grups inicials de la JOC, que la gent treballadora rebutjava l'Església (anticlericalisme) i que, amb la metodologia pastoral que se seguia a les parròquies i altres grups, el missatge de Jesús no arribava. Molta gent d'Església no tenia consciència de classe obrera i no podia connectar autènticament ni amb els joves ni amb els adults treballadors.

Llavors va ser quan Cardijn, per un cantó, va introduir el mètode de la Revisió de Vida, que parteix dels fets de vida reals de cada persona en el seu món: treball, barri, família, amics..., i per altra banda va veure clar que havien de ser els mateixos treballadors amb consciència de classe els que havien de relacionar-se amb els obrers per poder-se comunicar de tu a tu, i donar a conèixer a través del testimoni de vida i l'acció, la bona nova de Jesús i del seu Regne de pau, de justícia, de llibertat i d'amor.

Els militants de la JOC es comprometien en una acció de classe i juntament amb altres obrers treballaven per l'alliberament de la classe obrera. La revisió de vida, la consciència de classe obrera, el sentit d'un moviment que és educador, evangelitzador i d'església, ho van seguir després l'ACO, la GOAC i la JOBAC (iniciada els anys setanta i que s'uneix a la JOC el 1992) al nostre país.

Aquest sentit de fidelitat al medi social, la consciència de moviment i de partir de la vida per arribar a una acció, tot il·luminant la vida amb l'Evangelí, ho van incorporar els altres moviments d'altres medis socials: la JEC- Joventut Estudiant Catòlica- que als anys setanta es reprendrà amb el nom de MUEC a Catalunya, la JUC- Joventut Universitària Catòlica, la JIC- Joventut Independent Catòlica-, la JARC- Joventut Agrícola-Rural Catòlica, que es va refer també pels anys vuitanta a Catalunya, i els moviments adults: Moviment de professionals catòlics, Moviment cristià de Pobles i Comarques, i el MIJAC (Moviment d'Infants i Juvenils d'Acció Catòlica). La revisió de vida i el sentit de moviment també l'han seguit els moviments generals d'Acció Catòlica. Moviment cristià de joves, i Moviment cristià d'adults.

Tots aquests moviments han fet possible que el missatge de Jesús arribés a molts ambients i persones als quals les parròquies no hi arribaven, ja que han donat testimoni en el mateix lloc de treball o de vivenda. També moltes persones d'aquests moviments (per la seva vinculació a les parròquies) han fecundat moltes parròquies populars per una pastoral més arrelada a la vida, més entenedora, més activa i participativa, corresponsable i democràtica, el que ha fet avançar les parròquies en el protagonisme dels laics i laiques, com és així en els moviments, i en la incorporació de les metodologies de la Revisió de Vida i l'Estudi d'Evangelí a força grups parroquials.

Els moviments cristians en classe obrera com l'ACO, la JOC (i la JOBAC en el seu temps), la GOAC i el MIJAC, tenen d'específic la consciència de classe obrera que els hi dóna una identitat pròpia i els porta a un compromís d'acció que des del moviment obrer i altres moviments socials,

s'intenta transformar les estructures socials injustes en favor de la classe obrera i, per tant, de les capes més desfavorides i dels empobrits de la Terra.

Aquest any 2013 l'ACO celebra es seus 60 anys d'existència. I ho volem celebrar, sobretot, i en primer lloc, per agrair enormement als nostres fundadors/es la seva tasca d'engegar el moviment a Catalunya, de ser fidels a la classe obrera i a Crist, de ser els iniciadors d'aquesta profunda experiència de fe i d'església al nostre país, d'haver avançat en l'evangelització de la classe obrera i de seguir fent la seva aportació al moviment. En segon lloc volem recordar els nostres difunts, també fundadors per la mateixa tasca que van realitzar. En tercer lloc volem aprofitar aquesta ocasió perquè tots els actuals participants i simpatitzants de l'ACO, en especial els més joves, reconeixin els nostres *pares i mares* en la fe, i coneguin els principis del moviment, i les intencions i condicions que el van originar, per tal que prenguin consciència de la història que ens precedeix i del que és fonamental en aquesta història.

Actualment a l'ACO som unes 900 persones agrupades en uns 100 grups de revisió de vida. Estem compromesos en sindicats, partits polítics, associacions de veïns, moviments ecologistes, pacifistes, feministes, ONG's pel tercer i quart Món, en AMPAS, en moviments populars i ciutadans de barri, en entitats culturals, en els moviments d'alliberament nacional català, en moviments i plataformes en favor dels desnonats, estrangers, 15-M, per una altra globalització, en diferents voluntariats ... També estem presents, molts, en entitats d'església: a les parròquies o com a iniciadors o consiliaris d'altres moviments de l'Acció Catòlica. I per suposat que estem tots i totes atents, disponibles i actius en la pròpia família (educació dels fills, cura dels pares i mares grans...), els amics, el veïnatge, els companys de treball...

Gràcies a l'ACO fem camí, amb comunitat, amb el Crist viu i present enmig i dins nostre, entre el poble treballador i en les seves accions, organitzacions i moviments diversos. Gràcies a l'ACO, ens anem fent cristians/es, mirem a fons la realitat, en descobrim les causes i els efectes, trobem a Déu en els fets de la nostra vida, i actuem en conseqüència en favor dels valors del Regne, transformant-nos nosaltres mateixos (conversió), l'entorn i les estructures socials en el que podem. Així, vinculant fe i vida, anem aprofundint la nostra crítica al sistema social injust, individualista i materialista, i donem a conèixer i ajudem a experimentar el Crist ressuscitat en els nostres ambients.

L'Evangelí és una memòria *subversiva* contra la por, la passivitat, la inhibició, la covardia, la mandra, les seguretats, la deshumanització i a favor dels més necessitats, de la confiança, de l'alliberament i de l'acció amb ells. L'Evangelí ens fa viure com a fills/es de Déu (Cardijn deia: "*Cada treballador no és una màquina o una bèstia, sinó un fill de Déu*"), com a germans/es.

Estem convençuts que Déu crida a la classe obrera i a tothom a viure a la llum de l'Evangelí, fonament de la nostra esperança. Que dona sentit a les nostres vides i les transforma. Volem que tot treballador/a arribi a reconèixer el més profund tresor de la seva vida: SER FILL/A DE DÉU i arribar a reconèixer a Jesús com a LLUM.

Esperem que aquesta celebració dels 60 anys ens ajudi a tots a augmentar la nostra sensibilitat i solidaritat social en aquest temps de crisi, on molta gent pateix: els aturats, els immigrants, els joves que no troben feina, les dones, els jubilats, i tanta gent, resultat de les retallades en tots els àmbits, de la corrupció econòmica i política, fonamentada en un sistema capitalista que de per si és injust, inhumà i corrupte. Així farem memòria dels canvis i lluites passades, consolidarem l'esperit crític sobre el present, i albirarem accions adequades per construir un futur més digne.

Tot va començar...

LLEONARD RAMÍREZ I JAUME RIBAS

Tot començà al voltant del 1950, quan diverses parelles de jocistes van voler preparar-se per a fundar una nova llar. Les reunions es feien a l'asil de Can Tunis, i teníem com a consiliari a mossèn Jaume Cuspinera. Evidentment seguíem l'enquesta jocista, revisant segons el Veure, Jutjar i Actuar els fets que aportàvem a les reunions. També ens eren molt útils alguns llibres de la JOC francesa, com per exemple **Quan neix l'amor** del Dr. Jovenroux, que ens obrien camins per preparar-nos a fundar una llar oberta al compromís obrer i a l'evangelització de la classe obrera.

Després del casament de les primeres parelles de militants jocistes i tenint en compte que vèiem necessari un total respecte de pluralitat de compromisos dels militants adults, es va decidir seguir els passos de l'ACO francesa i suïssa. També era molt important per l'ACO que acabava de néixer considerar que les noves llars volien donar un testimoni com a matrimoni militant, amb total respecte entre els esposos, però compartint totes les iniciatives i totes les decisions.

El primer equip d'ACO va néixer a Sants; teníem com a consiliari Mn. Jaume Cuspinera. Érem matrimonis joves: treballadors, un torner, un matrimoni pagès de Can Tunis, un empleat de la Seguretat Social, un tècnic, un carboner, una mestra, un administratiu, una taquillera.

En els anys 50 hi havia a Sants i Can Tunis unes 50 fàbriques principalment tèxtils, amb uns 14.000 treballadors. Sants havia sigut un barri capdavanter en la lluita obrera des de primers de segle, quan es lluitava pel dret a poder-se sindicalar i sobretot per la jornada de 8 hores. També es veritat que a Sants existia una tradició associativa important: orfeons, corals, entitats excursionistes, cooperatives obreres, etc, que amb la dictadura van ser molt reprimides.

Els primers militants de l'ACO provenien de la JOC, que a Sants tenia un punt de trobada molt important que era la casa de mossèn Pere Oliveres. També matrimonis de Can Tunis i de la Barceloneta, antics jocistes, van formar part dels primers equips de l'ACO de Barcelona.

En aquells anys va arribar molta immigració, principalment a Collblanc, la Torrassa i per tot L'Hospitalet. Això, i la manca d'habitatges va

fer que existissin moltes famílies rellogades en pisos de poc espai. La JOC es va anar estenent i la seva lluita es va anar propagant per millorar les condicions de treball. A mesura que alguns es casaven i passaven a l'ACO, es quedaven a viure en els diferents barris de Can Tunis, Pubilla Cases, Collblanc, la Florida... unint-se a poc a poc amb militants dels barris de Cornellà, com Almeda, Riera...

Cap els anys 60 es van tenir els primers contactes amb matrimonis obrers que freqüentaven la nova parròquia de Nostra Sra. de la Llum. També amb els grups de matrimonis dels habitatges Onésimo Redondo seguien treballant el compromís, la revisió de vida, el veure interior i exterior, els valors i contravalors dels fets revisats, la importància que la dona pogués manifestar les seves inquietuds al mateix nivell que el marit.

Per aquest motiu l'ACO va voler des del començament que les responsabilitats del moviment fossin compartides, de manera que l'aportació femenina pogués fer-se amb tota llibertat i en igualtat de condicions a la masculina.

L'evangelització i la lluita pel reconeixement de la dignitat com a persones eren l'origen d'una maduració humana que es transmetia entre veïns i companys de treball. D'aquesta manera, a partir de les parròquies creaven Centres Socials i a les fàbriques alguns eren elegits enllaços sindicals. En molts d'aquests barris obrers calia reclamar

col·legis, enllumenat, transport, clavegueram, i en els llocs de treball calia tornar a reivindicar la jornada laboral de vuit hores.

Partits polítics i sindicats estaven prohibits i les reunions havien de fer-se en la clandestinitat.

Els militants, més exactament les llars militants de l'ACO, es defineixen per una presència activa constant en la realitat de cada dia. La recerca constant del pla de Déu sobre el món que els envolta i sobre la pròpia vida.

Des del començament de l'ACO, ja l'any 1954, junt amb els nostres consiliaris, va venir sovint a Barcelona l'Abbé Albert Marechal, que era consiliari de l'ACO suïssa. Ell ens va fer veure la importància del compromís obrer, sobretot acceptat com a parella, la transparència tant a la llar com envers les persones dels nostres ambients i el compromís missioner.

Les jornades d'estudi, a vegades d'un parell de dies al convent del Bon Salvador de Sant Feliu de Llobregat, eren jornades de treball, de reflexió i pregària intenses, buscant la conversió interior tot seguint les pautes de la revisió de vida. Fruit d'aquestes jornades va ser el llibre **La revisió de vida** que va escriure per a l'ACO de Barcelona i que va editar Nova Terra l'any 1960. També el 1964 va sortir un llibret de 100 pàgines titulat: **La evangelització de los pobres**, que duia per subtítol: **Experiències de ACO**. Era una recopilació de testimoniatges d'aquells primers militants.

El creixement i l'expansió de l'ACO a diferents barris de Barcelona, com Sant Andreu, el Poblenou i la Barceloneta, va fer necessari crear el grup d'iniciació. Aquests grups estaven fonamentats en el creixement de l'amistat i el compromís d'obertura cap als veïns i companys de treball. Varen anar naixent com petites cèl·lules d'Església per L'Hospitalet i Cornellà.

Un lloc important per aquest creixement va ser el local de la JOC al carrer Pujós de Collblanc. Alguns mossens començaren, junt amb militants de l'ACO, a revisar a la llum de l'Evangelí els fets tant de família com de barri o de treball: les relacions amb els veïns, les mancances urbanístiques i escolars, la situació de les empreses, les dificultats per defensar els drets dels treballadors...

A Cornellà, i especialment al barri industrial d'Almeda, l'ACO va anar creixent, gràcies també al treball dels capellans. A França, els capellans obrers havien creat un gran impacte dins la classe obrera. La seva opció pels més pobres havia obert moltes expectatives. Al mateix temps, el Concili Vaticà II va donar nova empena a l'evangelització del món obrer.

Jaume Cuspinera havia estat un dels pioners de la JOC i un dels sacerdots que més va influir en el procés de renovació de l'Església a Barcelona, en les seves etapes més tenses de lluita a favor de l'apropament a la classe obrera i el que, en termes generals, s'entén per món dels pobres.

Els altres capellans que més van contribuir a fer créixer l'ACO van ser l'Aureli i en Jordi Fontbona, entre d'altres, que van establir un teixit de relacions entre diferents matrimonis que passaven a ser equips en camí gràcies al treball i a l'amistat amb matrimonis militants d'ACO que es feien responsables de la iniciació d'aquests grups.

L'ACO s'anava estenent. Alguns recorden com la seva vida s'anava transformant, a partir d'una fe passiva i sense vida. No valoraven els problemes de treball i de barri, era una fe que faltava cultivar-la i adobar-la amb la vida i els problemes de cada dia. Tot i haver estat catequistes, va ser en contacte amb l'ACO que van descobrir la dignitat de la persona, la lluita per l'emancipació de la classe obrera, la conversió en militants i seguidors de Jesús, colze a colze amb gent senzilla, obrera, ja que com a immigrants havien deixat la seva terra i la seva cultura per poder sobreviure.

Aquests matrimonis de Cornellà expliquen com va ser de difícil per a ells, seguir la revisió de vida. Costava haver d'explicar les dificultats, els valors i contravalors que apareixien en els fets de vida. Però a poc a poc ho varen assimilar i comprendre en la mesura que s'adonaven que la seva vida s'anava transformant i creixia en la fe.

Tot això passava cap a finals de la dictadura franquista, quan el moviment obrer s'anava organitzant, i les parròquies del nostre barri, de Sant Medir, Almeda, Sant Isidre, etc, donaven suport a la creació de centres socials i associacions de veïns on els militants de l'ACO estaven molt compromesos.

La participació a les jornades de militants, als Estudis d'Evangelí, a les jornades del 12 d'octubre, a poc a poc van fer descobrir la necessitat de formar part de la Zona Sud de Sants i més endavant de crear la Zona del Baix Llobregat. Al principi érem 3 grups de Cornellà i tres o quatre de Collblanc i la Florida. Ens sentíem membres d'un moviment obrer i evangelitzador. Caminàvem junt amb altres grups militants, amb una il·lusió molt gran de sentir que l'ACO era i és per a nosaltres una escola de fe i de vida, a partir de nosaltres mateixos i del nostre entorn de barri i de treball. L'experiència cristiana ens porta a ser més solidaris i més compromesos en la millora material i espiritual de la classe obrera.

Lleonard Ramírez, un dels fundadors de l'ACO

“La classe obrera necessitava prendre consciència de la situació”

Vaig trobar la JOC a través d'un bon vicari que, posant-se a caminar al meu costat amb insistència, m'hi va fer arribar l'any 1947, en enviar-me a una entitat que es deia Orientació Catòlica Professional del Dependent. Eren temps difícils, de repressió, de molta misèria per a la gent treballadora. No feia gaires anys que havia acabat la guerra civil.

La JOC em va obrir els ulls inesperadament a la contemplació d'una realitat difícil i també a la valoració i estima dels joves treballadors. Cardijn deia: *“Un aprenent val més que tot l'or del món”*. Descobrir i valorar la dignitat que teníem com a fills de Déu i prendre consciència del respecte que es devia als joves treballadors ens feia adonar que calia lluitar contra la injustícia que a vegades ens oprimia, i també ens feia prendre consciència de l'immens valor de ser fills de Déu i hereus del cel.

La JOC em va anar apropant a la realitat fins al punt que cada fet, cada esdeveniment, a través de l'enquesta, era posat sota la llum de l'Evangeli i ens duia, a l'equip de jocistes, a esforçar-nos a veure, jutjar i actuar segons el voler de Jesús.

Després va venir l'etapa de preparar el matrimoni. Pensar a quin barri aniríem a viure, com pujaríem els fills, quina seria la nostra opció dins la classe obrera. A Nostra Senyora del Port, de Can Tunis, hi va anar de rector en Jaume Cuspi-nera. Al seu entorn es va reunir un primer grup de jocistes adults que intentàvem reflexionar sobre el nostre futur.

Va ser llavors, al 1953, que va passar per Bar-

celona un altre sacerdot. L'Abbé Marechal, amb l'experiència de l'ACO de Suïssa. Es va posar al meu costat durant un llarg viatge en autobús. Em va fer moltes preguntes sobre la meua fe, sobre el futur matrimoni, sobre quins camins calia emprendre... Preguntes que calia respondre sabent que engendraven un cert compromís.

Un cop casats, quan vivíem al barri de Collblanc, que en aquella època era un barri envoltat de desenes de barraques i de pisos amb moltes persones rellogades, ens vam adonar que devíem encarnar-nos en aquell veïnat. Els vespres, després d'un repàs de la jornada, anotàvem en el carnet de militant els principals esdeveniments: les relacions amb els veïns, les seves necessitats, les seves angoixes, alegries, aspiracions, dubtes, discussions... Tot el que lligava o espatllava la vida d'aquella comunitat. Havíem de respondre a unes condicions de vida difícils: pisos mal condicionats, manca d'escoles, compartir serveis entre veïns, ajudar a un invàlid que cada dia havia de pujar i baixar d'un cinquè pis.

Canvis al panorama social

Amb els anys els esdeveniments polítics anaven canviant el panorama social. A poc a poc la classe obrera s'atrevia a protestar de l'explotació, per la qual cosa calia organitzar-se. D'altra banda els equips d'ACO anaven estenent-se progressivament per Barcelona, L'Hospitalet, Cornellà...

Tant a la llar com a fora de la llar, se'ns va fer cada vegada més evident que Déu ens parlava constantment a través dels esdeveniments. La

Revisió de Vida Obrera ens ajudava a destriar quins podrien ser els nostres compromisos.

La classe obrera necessitava eines per a prendre consciència de la seva situació, del paper que li corresponia en el pla de Déu al món. Entre d'altres coses vam haver de comprometre'ns, junt amb militants de la JOC i de l'ACO, a crear una editorial que ens proporcionés aquestes eines. Va ser Nova Terra, al barri de Sants.

També vèiem que, dins d'un ambient de dictadura, havíem d'actuar perquè els nostres infants creixessin en el respecte a la llibertat. Ens vam preguntar, doncs: per què no crear un grup d'escola activa de pares? Que es comprometin a promoure una pedagogia respectuosa amb els drets dels infants. Més endavant, a mesura que la presa de consciència de la classe obrera augmentava, també augmentava la repressió al moviment obrer. Llavors militants cristians de diferents moviments junt amb altres capellans van crear els "Grups de defensa i promoció dels Drets Humans", per tal de donar suport i tota classe d'ajuda als represaliats i a llurs famílies.

En arribar la democràcia, van augmentar les possibilitats de participar a la vida pública. Aleshores les associacions de veïns vam poder fer sentir més plenament la nostra veu i el nostre sentit social.

“Déu ens parla a través de la vida i de les coses que afecten les persones del nostre entorn”

A vegades, quan era a l'associació, pensava en aquelles paraules de Jesús, quan deia: *"Aneu a anunciar a Joan el que heu vist i sentit: els cecs hi veuen, els coixos caminen, els leprosos queden purs, els sords hi senten, els morts ressusciten, els pobres reben l'anunci de la nova. I feliç aquell qui no em rebutjarà"* (Lc 7, 22-23), i ho donava com a prova del seu missatge de salvació.

Moltes persones de l'associació de veïns estaven en la línia de l'Evangeli quan lluitaven per obtenir un Centre d'Assistència Primària, una

biblioteca que promoguéss la cultura al barri, pisos per a parelles joves, una escola bressol, una residència per a persones grans amb dificultats... Moltes vegades, quan et trobes cansat, veus en la pregària totes aquelles persones que gràcies a l'esforç de tot un grup, tindran accés a uns serveis que els milloraran la qualitat de vida.

A vegades es va haver de lluitar aferrissadament contra un projecte que, com el Barça 2000, amb grans propòsits especulatius, pretenia fer-nos adorar el vedell d'or, tot ofegant i maltractant la vida diària de milers de persones. Davant d'un model urbanístic especulatiu que menysprea la vida de les persones, el nostre compromís és posar al davant allò que deia Cardijn dels aprenents: *"Una persona val més que tot l'or del món"*. Per tant, ens hem de comprometre a:

- Defensar el parc de Can Rigalt, on els veïns de L'Hospitalet i Barcelona puguem relaxar-nos després de llargues jornades de treball, procurant que el ciment no ens acabi ofegant.
- Fer que els nostres carrers i places siguin llocs de trobada entre veïns i deixar espais per al transport públic, limitant el privat.
- Recuperar els centres culturals per tal que ens donin l'oportunitat de desenvolupar-nos humanament.
- Aconseguir que els habitatges estiguin pensats per a poder establir una bona relació entre les persones, en comptes de ser com illes tancades als altres.

La veritat és que Déu ens parla a través de la vida i dels esdeveniments que afecten directament les persones que estan al nostre entorn. Per això, hem de ser-hi presents activament, de manera que a través d'aquest teixit de relacions, en la mesura que ens sigui possible puguem veure què és el que Déu ens demana a tots plegats, i puguem també descobrir la seva presència amagada a l'interior més íntim de cada persona. I encara hem de creure que és Ell qui treballa constantment en el fons del cor humà.

Si fem una mirada enrere, ens sorprendrem i no deixarem de meravellar-nos de com el Senyor, malgrat els nostres oblits, i malgrat la nostra poca fe, no ha deixat d'estar al nostre costat. Abans, quan érem joves, i després un cop casats, ha caminat hores i hores amb nosaltres, com ho va fer amb aquells deixebles camí d'Emaús, moltes vegades sense que el reconeguéssim, sense reconèixer-lo cada cop que deixàvem d'estar atents als altres.

Miquel Juncadella, cofundador de la JOC i promotor de l'ACO a Barcelona

“La seva mirada transmetia molta bondat i ajudava a tothom”

MANOLITA OLMO
MILITANT D'ACO AL BARRI DE SANTS

El Miquel Juncadella va ser un dels fundadors de la Joventut Obrera Catòlica a Catalunya i el 1954 va ser un dels promotors d'Acció Catòlica Obrera a Barcelona.

Va participar en congressos internacionals de l'obrerisme catòlic i fou un dels fundadors de l'Editorial Nova Terra. Va publicar **Reflexions sobre la cultura** (1961) i **Espiritualidad de la pobreza** (1965).

Va treballar de pèrit industrial. L'any 1945, mossèn Cortinas el va posar en contacte amb l'OCPD (Orientació Catòlica i Professional), i amb altres antics militants de la federació de joves cristians.

A Sants, juntament amb d'altres militants com el Leonard Ramírez, van crear la JOC. Josep Castaño, Carvajal Rigual, mossèn Casas... van ser els primers que van començar a iniciar grups de la JOC.

El Juncadella, ràpidament, va ser responsable de la secció de Sants. Va començar a fer el Butlletí de l'ACO i a confeccionar un calendari de la JOC que es repartiria per les fàbriques.

El 1950 assistí al Congrés de la JOC a Bèlgica en representació de la JOC de Barcelona i va mantenir contactes amb la JOC francesa.

En Miquel ha sigut sempre molt acollidor; ell i la seva família obrien les portes als joves que es trobaven a casa d'ell. La veritat és que la seva mirada transmetia tanta bondat que ajudava a que tothom se sentís particip i estimat.

L'any 1954 va començar a l'ACO, on estaven tots els militants que venien de la JOC. Va ser el primer president de l'ACO. Va estar en constant contacte amb l'Abat Escarré i amb l'Abbé Marechal, consiliari de l'ACO a Suïssa.

El 1969, per problemes relacionats amb l'editorial, va ser detingut i interrogat, i el seu domicili va ser escorcollat per la policia. Va sentir en la seva pròpia pell com li robaven la seva dignitat com a fill de Déu.

Dins el moviment, va ser escollit com a tresorer i comptava els diners que es recollien i elaborava els pressupostos en solidaritat amb les víctimes de les represàlies del règim franquista. Aquests diners es portaven a les llars de les famílies que tenien algú a la presó.

En Miquel Juncadella viu actualment a Sants junt amb la seva dona. Ha tingut 3 fills i en aquests moments té 92 anys.

Li donem tot el nostre agraïment per tot el que ha sigut per a nosaltres i per a molts i moltes militants, perquè la llavor que va plantar en el seu moment va donar i segueix donant els seus fruits.

Manolita Olmo i Jaume Ribas

“Història de la nostra vida militant”

La JOC comença al voltant de l'any 1948 al barri de Sants on vivia M. Pere Oliveras. Era un sacerdot pobre que tenia el pare treballant de ferrer en uns baixos molt grans. En aquests baixos es feien les primeres reunions (c/ de Sants, 214).

En l'ny 1949, la meva dona i jo entrem a la JOC amb 17 i 18 anys respectivament. Jo treballava en una fàbrica tèxtil (En aquella època, a Sants hi havien més de 50 fàbriques!). Era un jove del barri. Els nostres iniciadors van ser el Lleonard Ramírez i la seva dona Josefina i Miquel Juncadella i Jaume Cuspinera.

Vam veure ràpidament que la JOC tenia una metodologia diferent a d'altres grups d'Església. La JOC tractava els problemes que teníem com a joves obrers i com a fills de Déu. **No som màquines ni bèsties, valem més que tot l'or del món...** La JOC ens acceptava tal i com érem: pobres. Pobres en tots els sentits. Allí ens sentíem estimats i valorats. Això ens va impactar molt i ens va fer descobrir la nostra dignitat, que fins aleshores desconeixíem.

La meva dona, abans d'ntnar en el Moviment, vivia la fe a partir d'nar a missa, veure les processons, resar el rosari, etc. Mai li havien parlat dels valors de l'evangeli. Era una fe que “obligava” a: anar a missa, a resar, a obeir. Més que cridar-me l'atenció, sentia un rebuig. El que es parlava de fe estava lluny de les persones que érem pobres i obreres. La religió es quedava en les pràctiques religioses, en devocions, donant molta importància a aquestes expressions externes de la religió. Se'ns va donar a conèixer un Déu que estava al cel i que ens castigava amb el infern. No teníem interès en conèixer a aquest Déu que ens atemorien en quasi tot el que fèiem. Ho vivíem amb por i rebuig.

El moviment ens anava educant en el compromís tant de grup com personal: visitar malalts, anar a les barraques, ser enllaç sindical, fer reunions amb aprenents, començar a formar centres socials, associacions, etc. D'aquesta manera vam començar a saber que els moviments de la JOC i l'ACO tenien una metodologia diferents a d'altres grups d'Església. La metodologia de la JOC i de l'ACO partia dels problemes que teníem els joves obrers com fills de Déu, però **com fills d'un Déu de l'amor**. Les revisions de vida ens ajudaven a anar coneixent els valors de l'Evangeli

per tractar d'nar canviant el nostre jo interior. Vam descobrir una fe partint de la realitat que vivíem en la família, en el treball i comproment-nos a donar testimoni de les creences, a la vegada que ens ajudava a transformar-nos.

Cap al 1950, els militants van proposar fer les reunions a les seves cases. Treballàvem molt el compromís Obrer i l'evangelització de la Classe Obrera. Es va decidir seguir els passos de la JOC francesa i suïssa. En aquell moment, la JOC i l'ACO érem els mateixos. A l'ACO passàvem en la mesura que ens anàvem casant. La JOC i l'ACO s'anava estenent per diferents barris de Barcelona: Can Tunis, Pubilles Cases, Cornellà, La Barceloneta, Poblenou. També ens implicàvem en sindicats, clandestins en aquell moment, i fèiem d'enllaç sindicals des dels nostres llocs de treball. Anàvem descobrint a poc a poc un Déu encarnat en la vida i en cada persona del nostre voltant, un Déu encarnat en cada obrer company de feina. La metodologia de la JOC de la revisió de vida (veure - jutjar - actuar) ens ajudava a anar coneixent els valors de l'Evangeli i a poc a poc ens anàvem formant com a militants obres i cristians. Descobríem, reunió rere reunió, la nostra dignitat obrera i a través de les nostres accions en els llocs de treball portàvem aquesta idea de dignitat a la resta de companys, duent-nos molts cops a acomiadaments i a més d'un, a la presó. Vam descobrir que els obrers érem i som els que podíem arribar a altres obrers i donar a conèixer un estil de vida basat en els valors de l'Evangeli. Descobríem que ser cristians obrers volia dir estar en els llocs de treball propis, amb la família, amb els veïns, comproment-nos

a treballar per una societat més justa i més humana, intentant donar testimoni i no paraules, encarnats en la vida diària.

L'ACO, que tant ens ha donat i tant estimem, ens ha ajudat i ens ajuda a trobar i donar sentit a les nostres vides, a descobrir una fe encarnada en la pròpia vida, a donar sentit a treballar per anar fent-nos més humans. La mateixa fe ens fa ser més comprensius amb els demés, més humans i, sobretot, més humils. Aquesta fe ens fa caminar amb la nostra pobresa, però amb la riquesa de sentir-nos estimats per Déu, pels nostres fills/es, néts/es, els/les amics/gues. Això ens porta a pensar que ja hem trobat el que és viure el Regne de Déu. Seguir avançant en una fe més adulta implica posar a la persona en el centre de les nostres mirades i del nostre cor. Una mirada des de la compassió cap a les persones, apropant-nos a elles des de les situacions concretes que viuen, a prendre la creu de cada dia. Aquesta fe més compassiva, més humana, ha estat compartida amb molts militants: amb homes i dones que tenen el mateix projecte de vida dins de la classe obrera, el Regne de Déu. Homes i dones que senten en el seu interior la preocupació pel destí de la classe obrera i de les persones marginades, en aquests moments. Necessitem consiliaris/

àries militants experimentats que ajudin a altres a viure l'espiritualitat d'un Déu encarnat en la classe obrera, en la pròpia vida. Hem d'anar avançant en viure una fe adulta profunda. No ens podem quedar només en complir amb la religió. No obstant, hem d'anar avançant interiorment cap a la crida d'una ACO que arribi als més necessitats, a la classe obrera.

Ara ja portem 62 anys en els moviments obrers cristians: la JOC i l'ACO. Només podem donar les gràcies a tants i tants consiliaris, militants que amb el seu testimoni exemplar ens han ajudat a fer aquest recorregut. També donar les gràcies especialment al grup de revisió de vida que ens ha acompanyat durant tota la nostra militància. Tots vosaltres heu estat un gran testimoni obrer i cristià per a nosaltres.

No podem deixar de dir que aquest estil de vida ha estat fet en la nostra família: amb els nostres quatre fills i els nostres respectius gendres i joves, i deu néts/es, que ens han ajudat, amb el seu testimoni humà i com a creients, a trobar el camí junts ajudant-nos a trobar sentit a les nostres vides.

Gràcies perquè amb vosaltres hem après a intentar viure el Regne de Déu i aquí estem.

Josep Castaño Colomer

OLEGUER BELLAVISTA

Era germà de la Montserrat Castaño, i des de jove ja va ser militant de la JOC. Aquells primers militants tenien per consiliari mossèn Ignasi Casas. En Josep Castaño ingressà a la JOC l'any 1946, i va ser secretari general del Comitè Federal de Barcelona fins al 1954. Entre els anys 1956 i 1959 va ser cridat a Brussel·les (Bèlgica) i hi va treballar durant tres anys com a membre del secretariat internacional de la JOC. Al 1962 es va casar amb Anna García Atienza i van tenir cinc fills, quatre nois i una noia.

Va ser dels primers militants de l'ACO, i els dos esposos van participar com a militants en diversos equips durant 30 anys. En Castaño també va ser fundador de l'Editorial Nova Terra, especialitzada a publicar llibres sobre el món obrer, sobre l'Església i sobre pedagogia.

"A l'ACO vam trobar -diu la seva dona Anna- una amistat sincera, i sobretot ens va enfortir en la fe durant tota la nostra vida".

En Josep Castaño té diversos llibres publicats: **Memòries sobre la JOC a Catalunya (1932-**

1970), La JOC en España (1946-1970) i 20 llibres sobre cooperativisme. El seu darrer llibre publicat, escrit quan ja estava malalt, es titula **Una aproximació al món de les cooperatives a Catalunya (1979-1999)**, publicat per la Fundació Roca Galès.

De 1981 a 1985 fou Director General de Cooperatives de la Generalitat de Catalunya. De 1985 a 1996 va ser nomenat director de l'Institut per a la Promoció i la Formació de Cooperatives, també de la Generalitat. Va cessar quan es va jubilar.

Era una persona d'un tracte exquisit, amable amb tothom, i molt atent a valorar què deien i què feien els altres. Sabia treballar en equip i era molt equilibrat en totes les seves tasques. Va ser membre de la Junta de Govern de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona i també va ser fundador i membre actiu del Cineclub Lyta, que es dedicava durant la dècada dels 60 a dirigir sessions de cinefòrum a diversos llocs de Barcelona i Catalunya. Va morir el 26 de setembre del 2000.

Fernando Estivill

OLEGUER BELLAVISTA

“Per què un militant tan valuós i tan jove havia de morir?”

Fernando Estivill Gómez va néixer a Barcelona l'any 1929 i va ser un dels primers militants de la JOC. La JOC de Barcelona va néixer a casa de mossèn Pere Oliveres, al carrer de Sants, número 214. Allà es reunien molts joves, i allà també van tenir lloc les primeres reunions de joves de la JOC. La seva vida de militant jocista, exemplar en tots els sentits, està escrita per Josep Castaño en un llibre titulat ***Historia de un militante jocista*** (editorial Nova Terra, 1964).

Al mes d'octubre de 1957 Fernando Estivill es va casar amb Montserrat Castaño Colomer, després d'aconseguir un pis a les Vivendes del Congrés Eucarístic. Al cap de poc temps van tenir una filla i li van posar el nom de Bernardet. Una vegada casats, van entrar a formar part de l'ACO, estaven a l'equip de Sant Andreu. Fernando, juntament amb Josep Pujol, van començar dos equips d'iniciació a la JOC a la parròquia de Sant Pius X, quan hi havia de vicari mossèn Oleguer Bellavista. En dos grups tenien prop de 80 joves d'iniciació a la JOC.

Va començar dos equips d'iniciació a la JOC a la parròquia de Sant Pius X

En Fernando ja estava malalt del cor des de la infància, però el metge li havia dit que no es podria operar fins que fos gran. El van operar a l'Hospital de la Creu Roja de Barcelona el 14 de febrer de 1959. Semblava que el post-operatori anava molt bé. Tota la JOC i tota l'ACO de Barcelona estaven pendents d'aquesta operació i pregaven. A l'hospital es van presentar 37 persones

per donar sang. Però van sorgir complicacions, sembla que una pulmonia, que van donar lloc a que morís el 16 de març de 1959. El seu enterrament, a la parròquia de Sant Pius X, va ser el 18 de març del mateix any. El temple estava ple de gom a gom.

En Fernando i la seva esposa Montserrat van ser uns dels fundadors de l'ACO. Tenien molta amistat amb Josep Pujol, amb la família Artigal i amb l'abbé Albert Maréchal, i amb molts altres.

Recordo que Jaume Cuspinera va estar tota una tarda a la cambra del difunt, pregant i pensant. Suposo –és només una suposició– que pensava: *“Per què un militant tan valuós i tan jove s'havia de morir?”*. Hi ha moltes coses en aquest món que no entenem.

Ignasi Carvajal

“Va ser generós de cara als altres donant el seu temps i la seva acció”

JOSEP PUJOL

Ignasi Carvajal va néixer a Mazarrón (Múrcia) l'any 1930. Es va casar amb Roser Fullea Sanz el 1956 i van tenir quatre fills. Van ser militants d'ACO durant 25 anys. L'Ignasi va morir a Barcelona l'any 1989.

Vaig conèixer l'Ignasi cap al 1949, quan formava part d'un dels primers grups de la JOC de Barcelona. El Moviment va representar per a molts un valuós descobriment i un replantejament del significat de ser cristià. El mètode d'enquesta que aplicava la JOC (Veure, Jutjar i Actuar) ens permetia descobrir tots els aspectes de la nostra vida quotidiana: el familiar, el del treball, el del barri... i ens portava cap a un nou horitzó; ens despertava a la nostra realitat i ens posava en camí d'actuació per intentar transformar-la.

L'Ignasi va connectar de seguida amb la realitat que l'envoltava. Per exemple, era sensible a portar la companyonia i la solidaritat als joves malalts; quan coneixia aquestes circumstàncies era el primer a establir contacte i visitar-los sovint, i procurava fer-hi participar a altres companys. En aquells anys de la postguerra, entre els 40 i els 50, es donaven nombrosos casos de tuberculosi pulmonar, malaltia que feia estralls entre la joventut i que no es va pal·liar fins que no van sortir al mercat els antibiòtics.

L'Ignasi va ser generós de cara als altres donant el seu temps i la seva acció a diferents coses: participava activament a les campanyes anuals que la JOC impulsava durant la dècada dels 50. Molt aviat va descobrir un altre vessant de l'acció: la participació en moviments d'alliberament col·lectiu. Va ser dels primers a descobrir i valorar aquesta tasca, i la va posar en pràctica.

En unes jornades d'Història del Socialisme a Catalunya celebrades l'abril del 77, l'Ignasi va participar-hi amb una ponència titulada **De la UGT a la formació de les CCOO**. Quan va exposar el

tema, va començar dient: *“Els darrers mesos de l'any 1957 vaig entrar al Moviment Socialista de Catalunya, i se'm va encomanar junt amb d'altres companys el front sindical”* (DEBAT 5, revista del Centre d'Estudis Socialistes, juliol 1978). O sigui, que el 1957 ja posava en pràctica el compromís per l'alliberament col·lectiu.

La dictadura, des de sempre repressiva amb els sindicalistes, tampoc no va permetre l'any 65 el naixement d'un nou moviment sindical de caire unitari (les futures CCOO) i, quan va adquirir certa força, nombrosos sindicalistes van ser detinguts i empresonats. Entre ells, l'Ignasi, Josep Elhombre, Antoni Martínez i jo mateix, que vam compartir set llargs mesos de presó.

Durant el període que vàrem estar engarjolats, vàrem conviure, compartint la mateixa cel·la, amb bona companyonia, amb la natural angoixa d'estar separats de la família i dels amics i, en definitiva, per la pèrdua de la llibertat.

A la galeria on érem, l'Ignasi es relacionava amb tothom i establia amb facilitat el contacte amb els presos comuns. A ell li va impactar molt conèixer de prop la problemàtica del pres comú, qüestió que era motiu de freqüents converses entre nosaltres. Ens adonàvem que la delinqüència és producte d'una societat injusta, de la *jungla capitalista*. La presó ens va servir per fer madurar les nostres conviccions, ja que disposàvem de moltes hores per a reflexionar i debatre.

A la darrera etapa de la seva vida, l'amic Ignasi va patir molt, per la malaltia del seu fill i per la seva pròpia. I ara que no el tenim entre nosaltres, recordo el seu tarannà obert, de diàleg, d'intentar fer veure les coses, d'ajudar... Les seves arrels cristianes redescobertes a través de la JOC i l'ACO, el missatge de Crist, d'estimar, de fraternitat humana, van ser les constants que van impregnar tota la seva vida.

Montserrat Forés

“Ara som assalariats i estem tan explotats com sempre”

JOSEP M. HUERTAS/ FOTOGRAFIA: IGNASI RENOM

(EXTRACTE DE L'ARTICLE PUBLICAT AL BUTLLETÍ N° 159, AL JUNY DEL 2002, AMB MOTIU DELS 50 ANYS D'ACO)

«Sempre he estat una treballadora, des de ben joveneta. Potser per aquest motiu em revolta que diguin que ja no existeix la classe obrera. Som igualment assalariats i estem explotats com sempre», ha dit ben aviat Montserrat Forés, sense deixar de recargolar constantment els seus papers.

«Sóc de Sants de tota la vida, del carrer Alcolea», explica. «La parròquia de Sant Joan Vianney era aleshores en una planta baixa del mateix carrer, prop de casa nostra. Però el contacte amb la JOC el vaig establir a través de Miquel Juncadella, no de la parròquia. Hi vaig descobrir la revisió de vida, però també una altra manera de viure que em va marcar per tota la vida».

«Amb els anys vaig passar a l'ACO, que tot just començava. Al grup meu de Sants hi havia el Jordi Fontbona, en Pena, la Victòria, la Lolita Martínez, Miquel Juncadella i la Núria, els Capdet... Devíem ser 10 o potser 11. Ja fèiem la jornada del 12 d'octubre, però aleshores érem només uns 60 ó 70 militants. També vaig conèixer l'abat Marechal, que ens descobria un món més obert cara als altres». D'aquella primera època té uns records nítids, que van donar consistència a la seva vida.

Anys de crisi

Després van venir temps més complicats, com quan un company d'ACO, que s'havia fet comunista, va voler que optessin per un sindicat concret, que no anomena, però que fa tot l'efecte de ser Comissions Obreres. «A més, la gent tenia por de la política, cosa lògica perquè era clandestina. No significa que no hi hagués gent

sense comprometre's dins l'ACO. El mateix Lluís Álvarez, que en va ser president, va passar per la presó». La Montserrat sempre ha format part d'algun grup d'ACO, fins ara mateix.

Massa intel·lectuals

Creu que hi ha poca consciència obrera a l'ACO actual, tot i que observa alguns canvis, com ara el manifest del darrer Primer de Maig. «Crec que

cal defensar amb les ungles el fet obrer de l'ACO, l'acostament al món treballador. Ja sé que els temps han canviat, però cal vigilar de no perdre de vista els objectius de l'ACO de ser al servei de la classe treballadora».

Montserrat Forés està jubilada de la feina, però un té la sensació que no es jubilarà mai de l'ACO perquè -com ha dit amb tota convicció- «la revisió de vida i l'Evangeli formen part de la meva vida».

Lolita Martínez

“Sempre deia que estar asseguda sense fer res no era viure”

ENRIC BLASI

Nascuda el 1927, la Lolita Martínez creia fermament en un món millor, d'una altra manera, amb més respecte a la dignitat humana i a les nostres vides, i va trobar la resposta a la JOC. Va ser una més de les moltes joves impulsores de la JOCF (JOC Femenina), aprofitant qualsevol lloc i circumstància per a propagar la seva fe a través de campanyes que es difonien per tots els mitjans, al tramvia en anar a treballar, al ball, a les festes, al barri, a la família, amb els amics, al taller, etc.

Quan es va fundar l'ACO va ser de les primeres joves a incorporar-s'hi, i la seva col·laboració i participació van ser constants al llarg de tota la vida. La seva peculiar manera d'estar sempre amb els més necessitats, els incompresos i els més solitaris, i la seva tossudesesa de voler saber sempre el perquè de tot eren característiques molt seves, així com l'admiració per Teresa de Jesús, el seu coneixement de la poesia mística, la seva lleialtat a l'amistat i la seva preocupació pels altres.

En jubilar-se i després de ser operada del cor el 1997, no solament va continuar amb el mateix ritme d'entrega als altres, sinó que el va augmentar. Ella mateixa es va imposar per obligació conèixer millor els problemes del barri. Deia que estar-se asseguda sense fer res no era viure.

L'any 1999 va assistir al III Congrés de la Gent Gran de Barcelona. A partir d'aquesta trobada va participar en la promoció d'una nova residència per a la gent gran, recollint centenars de signatures i trucant pis per pis.

Diversitat de cultura i ètnica

Per conèixer a fons els problemes amb què es troben els immigrants, la Lolita va consultar un

advocat per conèixer els tràmits legals, va visitar el secretari general de Migració i l'encarregat d'immigració de la Creu Roja. Es va entrevistar també amb un sindicat, l'USO. Després va reprendre un estudi de Jaume Botey de l'any 1994 sobre la presència de la diversitat cultural i ètnica a Catalunya.

Al novembre del 2001 va sortir una primera proposta de Plataforma per a la Convivència Intercultural al Poble Sec. En unes notes escrites va reflexionar: *"Al barri la majoria mira malament els immigrants. Falta contacte directe amb ells."*

El futur és fer les coses interculturals i aprofitar el moment més oportú per a relacionar-s'hi".

Abans de la darrera operació a la qual s'havia de sotmetre, va dir que no tenia por del que pogués passar: *"Més enllà també hi tinc molta gent que m'estima"*. Va col·laborar amb la parròquia de Santa Madrona, on es va sentir acollida i completament integrada. El 19 de setembre del 2002, familiars, amics i gent del barri van omplir totalment l'església per donar junts l'últim adéu a la seva Lolita.

Josep Ramírez

“Abans, l'ACO era més radical”

ENTREVISTA I FOTOGRAFIA DE JOSEP M. HUERTAS

(EXTRACTE DE L'ARTICLE PUBLICAT AL BUTLLETÍ Nº 161, AL DESEMBRE DEL 2002, AMB MOTIU DELS 50 ANYS D'ACO)

Tot i que els seus pares eren valencians, va néixer al 1932 a Barcelona. Ja als 18 anys va entrar a treballar en un banc, on va conèixer l'Àngel Mena, *“un noi que era militant de la JOC i em vaig deixar engrescar. Vaig ser-hi del 1953 al 1960 i vaig arribar a president; també hi vaig conèixer la meva dona, la Josefina”*.

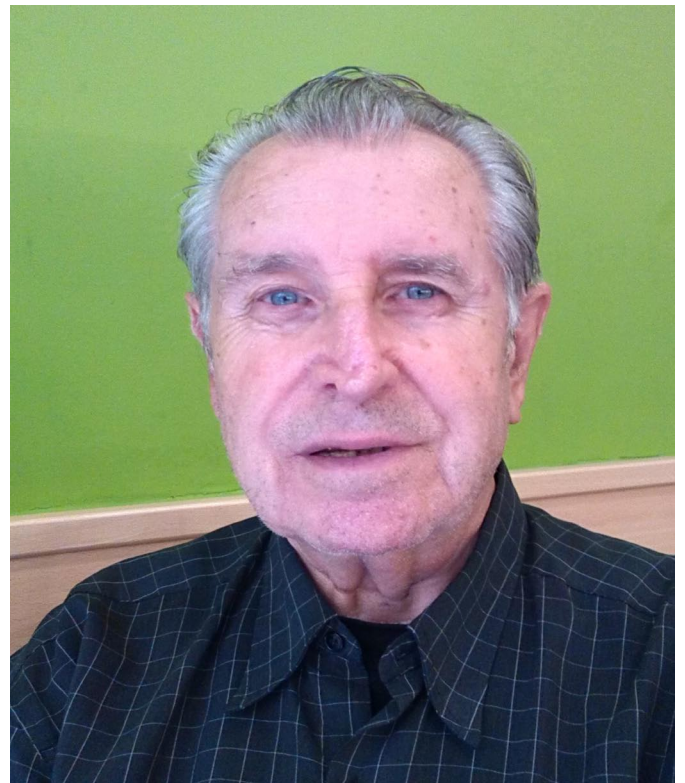
El setembre de 1960, ja casats, van decidir passar de la JOC a l'ACO, com tantes altres parelles. *“Al principi, vam notar un gran canvi. Fèiem Revisió de Vida, igual que a la JOC, però no calia preparar ni campanyes ni objectius. Al grup érem unes 10 ó 12 persones: els Artigal, els Comas, la Montse Castaño... De bon començament crec que no teníem consiliari, però hi van venir després el García Clavel i el Mateu Tarrats. Hi havia pocs grups d'ACO però ja ens trobàvem cada 12 d'octubre per iniciar el curs. Anàvem a un convent del carrer Dolcet fins que les monges ens van deixar. Les trobades del nostre grup tenien lloc cada mes”*.

Força la memòria per recordar com era aquell moviment primitiu. *“Abans, l'ACO era més radical. Si tenies un cotxe, era com si no fossis tan obrer. Criticaven fets tan senzills com que una dona comprés flors...”*.

Cal comptar amb la parella

Com sol ser habitual a l'ACO, al grup hi van militar tots dos. Tenien tres fills propis i dos d'adoptats, que eren d'un germà. És evident que un no hauria pogut fer res sense comptar amb la parella. *“Si un es compromet, ha de tenir ben present que un tot sol no pot fer-ho tot. El compromís te'l porta la mateixa vida dins del que et va arribant: la feina, en el meu cas, sobretot al principi. Després, l'associació de veïns, el barri, el sindicat...”*.

La Josefina li recorda que *“hi havia gent que creia que era millor militar en un sindicat a més*

de fer-ho a l'ACO”. En Josep Ramírez va ingressar primer a l'ASO i després a l'USO fins que en va sortir. També va ser escollit enllaç sindical en les primeres eleccions que, dins el franquisme, van permetre que sortissin enllaços no lligats al Sindicat Vertical. Corria l'any 1966.

Ramírez, sempre molt actiu dins el moviment, va ser president de l'ACO del 1973 al 1976. *“Ja t'he dit que som la parella més veterana de l'ACO. Ens agrada continuar dins el moviment i veure com s'ha rejuenit, prova de què va a més”*. Somriu amb la tranquil·litat d'una trajectòria llarga dins el moviment obrer, com a enllaç sindical al Banesto, com a militant d'aquesta ACO que ha arribat als 60 anys de vida.

Josep Sánchez Bosch

“Falta gent senzilla a l’ACO”

JOSEP M. HUERTAS/ FOTOGRAFIA: IGNASI RENOM

(EXTRACTE DE DIFERENTS ARTICLES, ENTRE ELLS EL PUBLICAT AL BUTLLETÍ ESPECIAL Nº 158, AL MARÇ DEL 2002)

Va néixer a Barcelona l’any 1932, i el 1947 ja va entrar a treballar a la casa Elizalde, amb 14 anys, una fàbrica de motors. En Josep Sánchez Bosch vivia al barri de la Sagrada Família, i va crear un grup de JOC amb altres aprenents de la fàbrica de Sant Andreu.

*“Ja feia uns mesos que treballava a l’Elizalde i algú que no recordo em va deixar un fulletó que tractava de la JOC i es titulava **Misioneros de Mono Azul**. Em va entusiasmar, i altres sobre **La Mentalitat Obrera** i **El Moviment Obrer**. Tant és així, que me’ls vaig comprar per tal de deixar-los a altres companys. Érem uns quants que volíem fer un grup de JOC, ja que això ens afirmava com a treballadors i com a cristians”.*

I continua: “De la JOC em va captivar l’orgull de ser treballadors, el mètode de la Revisió de Vida, l’aplicació de l’Evangeli a la vida i la llibertat que teníem els militants, que érem responsables i organitzadors del Moviment, i preniem iniciatives, encara que algunes es paguessin amb la presó”.

El grup de nois de la JOC de la Sagrada Família es relacionava amb un grup de noies jocistes del Clot. Quan ja festejava amb la Lourdes, va entrar a treballar a La Maquinista, on recorda que “vam fer el primer conveni col·lectiu el 1958, i de pas vam aconseguir que sortís el primer comitè no falangista. El 1959 la Lourdes i jo ja érem casats i vam entrar en un grup de l’ACO. Ens va decidir el fet que homes i dones poguessin militar junts”.

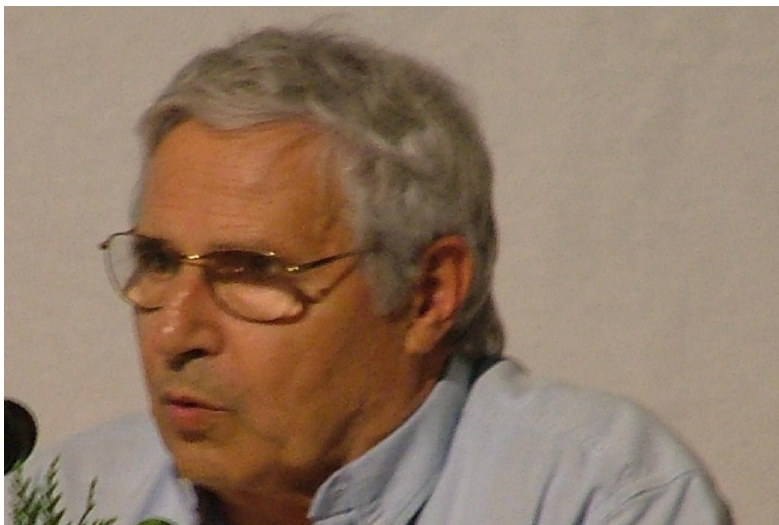
Sis anys a Suïssa

El 1961 els van proposar anar a Suïssa per donar un cop de mà als molts emigrants espanyols que hi arribaven. No s’ho van pensar gaire. El Josep va deixar La Maquinista el 1962, quan encara no havia fet els 30 anys. Hi van romandre sis anys, al seu nou destí. *“Hi van néixer els nostres fills, el Sebastià i la Marta. Allà sobretot se’ns van eixamplar els pulmons. Aquí, per dir qualsevol cosa improcedent o reunir-te sense permís, podies anar a la presó. Allà no calia vigilar el que apuntaves a l’agenda... Va passar, però, que ens vam adonar que o ens integràvem a la societat suïssa o tornàvem”.*

I van tornar. El Josep i la Lourdes es van reincorporar a l’ACO a L’Hospitalet. El moviment estava en crisi als 60, ja que

només tenia uns 150 militants. Més endavant, li van demanar que agafés la presidència, on va ser-hi 4 anys. *“L’ACO m’havia donat molt i no podia fer una altra cosa que acceptar. Vaig trobar que el Moviment s’havia de fonamentar més, ja que no teníem ni estatuts ni normes, i vam omplir de contingut els manifestos”.*

El Josep Sánchez Bosch reflexiona sobre el Moviment en l’actualitat: *“No és l’ACO que vam conèixer. El moviment es manté bé quant a compromisos socials, però els militants han pujat de nivell. És clar que els militants actuals es poden sentir treballadors i tenir una opció de poble. Falta, però, saber com arribar a la gent senzilla, d’oficis poc valorats socialment”.*

Angelina Surroca

“La meva militància a la JOC va començar al tramvia”

JOSEP M. HUERTAS/ ENRIC BLASI

(EXTRACTE DE DIFERENTS ARTICLES, ENTRE ELLS EL DEL BUTLLETÍ ESPECIAL NÚMERO 157, AL DESEMBRE DEL 2001)

Figura com el que és: una de les primeres dirigents que va tenir l'Acció Catòlica Obrera (ACO) i una de les fundadores de Comissions Obreres al ram de les assegurances. Fins els 24 anys restà indiferent a la problemàtica del món laboral i cristià, però a principis dels anys 50 conegué per casualitat la JOC i això va transfigurar per sempre més la seva vida.

Tot va començar al tramvia, tal com ella explicava: *“La meva militància va començar al tramvia. Jo viatjava sovint en el 60 amb dues noies que eren de la JOCF (Joventut Obrera Cristiana Femenina), em van explicar de què anava i em va interessar. Fins aleshores, pot dir-se que havia estat poca cosa més que una noia mimada”*. Va llegir el llibre **L'hora de la classe obrera**, de monsenyor Joseph Cardijn, i va tenir-ho clar: volia ser jocista. *“Volia estar amb els altres i lluitar per una vida millor”*.

S'hi va integrar plenament, en cos i ànima. Amb la JOCF es va iniciar en la lluita obrera i en contra del franquisme. Encara que impulsada per la seva nova fe en Crist, va actuar sempre d'acord amb la seva consciència de llibertat i respecte per tothom. Va ser presidenta de la JOCF dues vegades. D'aquells dies encara recorden alguns dels seus amics com en una assemblea ja va dir, avançant-se als temps actuals, que havíem d'estar sempre oberts a totes les persones i totes les creences.

Aquella primera ACO

Ja més gran va passar a l'ACO, el 1962, on va començar a militar a un grup de la Barceloneta. Va compaginar la lluita sindical amb l'evolució cap a l'alliberament de la dona del servilisme institu-

cional al qual estava sotmesa històricament. *“És cert que l'ACO impulsava que hi hagués president i presidenta i donava un paper destacat a la dona. Tanmateix, la igualtat que ara s'ha anat imposant no existia. Encara pesava molt una cultura que destinava a la dona a la llar”*.

Reflexionava també sobre el doble compromís que tenia: sindical a CCOO; religiós a l'ACO. *“No s'explicava això ni als amics, perquè durant el franquisme hi havia por. Érem clandestins. De fet, fins i tot l'ACO semblava clandestina. Els bisbes preferien la GOAC”*.

També arribaria a ser la segona presidenta de l'ACO, després de la Montserrat Castaño, i ho seria dos mandats, entre el 1962 i el 1968, creu, tot i que les dates, reconeix, no són el seu fort. Ella va ser presidenta amb dos presidents successius, Miquel Juncadella i Josep Pujol, un dels fundadors de CCOO. Sempre va saber defensar

amb fermesa el laïcisme de l'ACO davant l'Església jeràrquica, que se situava en crítica constant en contra d'aquest nou moviment cristià.

La seva forta fe en un Crist, Déu i Pare/Mare que ens estima a tots per igual, va ésser la força impulsora del seu anhel pel dret de tots a una justícia i llibertat dignes. Aquest impuls en defensa de la classe obrera i dels més pobres va ésser constant tota la seva vida, bé actuant a través dels sindicats o bé apuntant-se a qualsevol moviment i manifestació contra la injustícia i a favor de la pau al món. Aquesta fortalesa va poder mantenir-la precisament gràcies a l'ACO i a tots els seus militants. Ells ho eren tot per a ella i sempre que podia així ho deia: "Què hauria estat de mi sense l'ACO?".

La seva capacitat de diàleg amb els que pensaven diferent era molt gran. Les seves vacances les compartia amb tothom que hi volia anar i sempre amb aquell aire de plena llibertat que cadascú fes el que vulgués. Però quan es qüestionava si els militants de l'ACO érem Església o no, o bé si érem evangelitzadors o no, ella solia respondre sempre amb fermesa inexpugnable fent aquestes reflexions:

"Evangelizar es comunicar la Buena Nueva de Cristo, y ACO se creó precisamente para llevar esta Buena Nueva a la clase obrera: comunicar a Jesucristo.

Estamos dentro de la Iglesia Católica, que tiene hoy una imagen que no nos gusta, que no conecta con la gente: Congreso Eucarístico, viajes

papales, condena a teólogos... A pesar de ello nos sentimos Iglesia, porque Cristo dijo: "Donde estén reunidos en mi nombre, allí estaré", y en la Iglesia Católica seguimos estando a pesar de todo, nos vale".

Soldados de primera línea

"Nosotros somos soldados de primera línea, que abrimos camino, que fraternizamos con nuestro testimonio en todos los ambientes movidos por el amor a Cristo, para que sea conocido, y damos ejemplo con una manera de hacer muy propia, sin clericalismo, ni oraciones rutinarias, porque no es nuestra misión propagar la Iglesia ni trabajar para que sea más fiel a Cristo. Para esto hay otras organizaciones, están los obispos, los curas. Toda nuestra energía empleémosla en analizar si nuestra realidad la captamos hoy en toda su verdad, y si nuestra acción y nuestro testimonio llega con claridad a la realidad del mundo obrero actual, y cómo esta realidad la vivimos en la fe, en una fe profunda en la que toda la persona está comprometida. Es así como crece nuestro amor a Cristo concretado en nuestros hermanos. Es así como damos a conocer el amor del Padre concretándolo en nuestro pequeño gesto de tender la mano. Dios nos ama. Dios ama a todos los hombres y mujeres. ¿Cómo hacemos para que ese amor pueda pasar por nosotros hasta los demás?"

Pasará siempre que seamos fieles al amor del Padre, perdonando, no juzgando y sufriendo cuando alguien se pierde el amor de Cristo".

Ernestina Ródenas

“L’ACO no és propietat de ningú”

JOSEP M. HUERTAS/ FOTOGRAFIA: GUILLEM HUERTAS

(EXTRACTE DE L'ARTICLE PUBLICAT AL BUTLLETÍ Nº 162, AL MARÇ DEL 2003, AMB MOTIU DELS 50 ANYS D'ACO)

Va néixer a Jaén el 1944 a Barcelona, però als 9 anys va emigrar amb la seva família a Alfarràs, un poble de Lleida. Als 13 anys va entrar a treballar en una fàbrica tèxtil, com havia fet la seva germana que era dos anys més gran. Tot i això, les dues germanes van estar poc temps a la fàbrica, perquè el 1958 es van traslladar a Lleida capital. La seva mare va comprar una màquina de cosir i va creure que l'Ernestina, que havia entrat a servir en una casa, havia d'aprendre a brodar. La casualitat va voler que la professora fos de la JOC, i aquesta coneixença va canviar el seu futur.

Festeig i militància a Suïssa

Es va dedicar a fons a la JOC, una ocupació que la família no veia amb bons ulls. Van ser uns anys frenètics, de reunions i activitats, durant els quals va conèixer en Josep Parés, amb qui va començar a festejar i amb qui es casaria. Durant la mili del seu promès, el 1965, va decidir emprendre l'aventura d'organitzar la JOC a Suïssa entre els immigrants espanyols, on va treballar novament de minyona. Van ser tres anys durs, però que van contribuir a formar l'Ernestina com una dirigent del moviment.

El 1968 va tornar a Espanya. Els moviments catòlics estaven en plena crisi i el Josep i l'Ernestina van decidir casar-se. *"Volia entrar a l'ACO, però em van preguntar si tenia cap compromís temporal, a mi, que acabava de tornar de Suïssa! Total, que de moment ho vaig deixar estar. Cal entendre aquell temps com una època de crisi i dispersió. Es valoraven més els projectes de lluita que les persones concretes; hi havia com una gran duresa..."*. L'Ernestina és una dona que analitza amb precisió els fets que viu o ha viscut.

Finalment, el 1972 va entrar a formar part d'un grup d'ACO del seu barri del Poblenou. *"Érem vuit persones i teníem de consiliar mossèn Pere Re-*

lats. Ja hi eren el Manel Andreu, la Rosa Acebal, la Rosa Bresme, el Xavier Pegenaute. És el mateix grup on estic ara: dels més veterans de l'ACO".

Va ser presidenta de l'ACO entre el 1978 i el 1981, moment en què va caldre lluitar perquè la gent de la JOBAC pogués ser admesa com a gent de l'ACO quan ho demanés. *"Hi havia qui s'oposava que entressin perquè eren joves que havien pogut estudiar i creien que tenien poc a veure amb el tarannà obrer del moviment. Alguns estaven ancorats en la JOC dels anys 50 i 60. I cal tenir ben present que l'ACO no és propietat de ningú".*

L'Ernestina ha estat compromesa amb moviments de dones i amb gestions d'ajut als nous immigrants. Amb un deix de tristesa, sentència: *"L'immigrant sempre està mal vist. Els pagesos d'Alfarràs ens veien amb recel als qui veníem d'Andalusia, i ara hi ha qui mira de la mateixa manera els que han arribat del Marroc o de Gàmbia"*. Sent un gran afecte pel seu pas per la JOC i per la seva militància a l'ACO: *"Han contribuït a donar-me identitat"*.

Anna Bayarri i Castell

“L’ACO m’ha fet créixer molt, i ser cristiana em dóna sentit”

(TESTIMONI PUBLICAT L’ANY 2003, AMB MOTIU DELS 50 ANYS DE L’ACO, A LA COL·LECCIÓ DOCUMENTS D’ACO Nº 10)

Anna Bayarri i Castell va néixer a Barcelona, al barri del Poblenou, filla de pares valencians, el 4 de setembre del 1929. Al 1960 es va instal·lar amb els seus pares al bloc Josep Civit, que va ser obra d’una cooperativa i quan es va construir era l’únic edifici que seguia la línia de la Diagonal més avall de la plaça de les Glòries. Era al mig d’un fangar.

L’Anna va entrar a l’ACO l’any 1957, quan els presidents eren en Josep Comas i la Montserrat Castaño, i el consiliari en Jordi Bertran. “Jo treballava a la fàbrica d’Indústries Sanitàries i, quan em van passar a les oficines, vaig conèixer tot de gent, i una noia, la Lluïsa Arrondo, em va parlar de l’ACO, que volien començar un grup. Un diumenge a la tarda ens vam reunir a casa seva, i va venir en Comas, i ens va explicar què era el moviment. Vam formar el grup i en Comas ens va dir que si volíem un consiliari, que espavilés-sim, que anéssim a veure en Jaume Cuspinera a

la parròquia de Sant Pere Ermengol, al Besòs, a veure si en volia ser-ne”.

“Després vaig anar a una reunió de responsables del grup, on la Montserrat Castaño es lamentava que a l’ACO no hi havia tramviàries, ni paletes, ni gent pròpiament obrera”. D’aquells primers temps recorda les vagues dels anys 60 al 62, les plataformes que es van crear i que van ser l’origen de Comissions Obreres. L’Anna explica que ella es va afiliar a l’USO “ben aviat, tot i que no he estat mai delegada sindical, perquè no hi ha hagut ocasió”.

Dues experiències molt importants

En aquells primers temps, l’ACO li va aportar dues experiències molt importants: “En una revisió de vida, vaig descobrir que jo n’era, de la classe obrera, hi havia nascut, però no n’era conscient”. També va revisar sobre la relació amb la seva germana: “Tenia reaccions que no m’agradaven, però vaig descobrir que no havia d’entestar-me a canviar-la, sinó que havia d’acceptar-la com era i a partir d’aquí actuar”.

Per a l’Anna Bayarri, l’ACO ha significat molt: “M’ha fet créixer molt, entendre la vida, les coses, no pensar tant en mi, acceptar-me, tocar de peus a terra. Quan estic enrabiada de feina i cansada, faig un bany d’humilitat i d’acceptació de les meves limitacions”. I afegeix: “Ser cristiana em dóna sentit. L’ACO m’ha servit per conèixer Crist. M’ha ensenyat a conèixer l’Evangeli, a valorar les persones que tinc al voltant, a confiar. També a ser més austera, tot i que això de fet ja ho he après de la vida mateixa...”.

L’Anna Bayarri va morir a Barcelona, atropellada per una moto, el 24 de desembre del 2007, mentre tornava de visitar una cosina seva.

Albert Maréchal

“Estimava profundament i se’n recordava de tot i de tots”

JOSEP SÁNCHEZ BOSCH

L'abbé Albert Maréchal va néixer a Suïssa l'any 1895 i va morir a primers d'agost de 1995, o sia que estava a punt de complir els 100 anys. El funeral es va celebrar a Ginebra.

A l'abbé Maréchal el podem considerar un cofundador de l'ACO. El 1953, en un viatge que feia per Espanya, va trobar uns militants a Barcelona que estaven interessats a mantenir la continuïtat dels valors que els havia desvetllat la JOC, en un moviment que donés resposta a la seva vida d'adults. Van conversar llargament i el contacte es va repetir moltes vegades. Essencialment les trobades amb ell consistien a reflexionar sobre la nostra pròpia realitat, ens va ensenyar a fer revisió de vida.

saltes, però als qui l'hem conegut ens queda la presència del seu testimoniatge d'home profund, veritable, preocupat per tot allò que fa emergir la persona, la seva gran amistat i la seva joia.

Després d'una vida amb poca salut, que l'havia portat a acomiadar-se dels seus amics en diverses ocasions, va morir quan anava a fer 100 anys i va tenir el privilegi, malgrat les lògiques limitacions físiques, de conservar la lucidesa fins els darrers moments.

Pregària feta per l'ACO en el seu funeral:

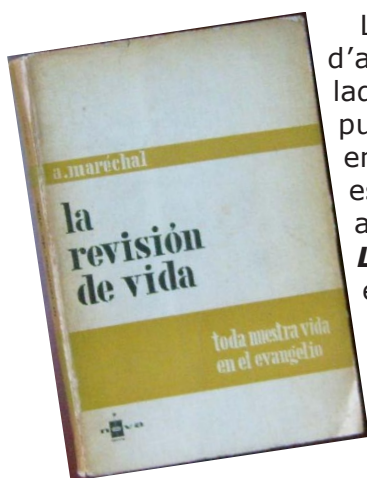
"En nom de l'ACO de Barcelona donem gràcies a Déu per haver posat en el nostre camí l'abbé Maréchal. Es diria que va ser una casualitat que el 1953 alguns joves adults de la JOC es trobessin amb ell, una d'aquestes casualitats que hi són per alguna cosa i de la qual va esdevenir l'ACO de Barcelona.

Nosaltres vàrem estar veritablement mimats per ell. Al començament venia fins i tot dues vegades a l'any a Barcelona, teníem amb ell llargues converses, ell trobava tots els fets interessants, en especial els més senzills, i el mateix criteri era vàlid per a les persones. Ell ens ha ensenyat a fer revisió de vida. Estimava profundament, i per això se'n recordava de tot i de tots.

Al costat del dolor per la separació del Pare Maréchal per la mort, tenim l'alegria d'haver-lo conegut, d'haver tingut la seva amistat i d'haver percebut la joia que habitava en ell. I pensem que la joia superarà la tristesa".

L'editorial Nova Terra, d'alguna manera vinculada a l'ACO i la JOC, va publicar diversos llibres entre 1960 i 1975, alguns escrits expressament per a l'ACO de Barcelona: **La Revisió de Vida** (17 edicions), **El joven trabajador en el misterio de Cristo**, **El mundo interior del hombre**, **Realizarse en la acción** i, darrerament en una edició de l'Abadia de

Montserrat, un recull de cartes adreçades als seus amics amb el títol **Viure l'Església dia a dia**. Aquests llibres són una herència per a no-

Jaume Cuspinera

JOSEP M. GALBANY

“Per a mi, ser capellà és estimar les persones i dedicar-hi temps”

Jaume Cuspinera, nascut a Barcelona l'agost del 1921, va ser un dels fundadors de l'ACO de Barcelona, a més d'iniciador de la JOC. Va morir sobtadament a Barcelona el 18 de juny de 1980, a causa d'un infart de miocardi. Mossèn Josep M. Galbany va escriure aquest article sobre ell, del qual reproduïm un fragment, al número 191 de **Correspondència** a l'agost del 1980, i el va titular: **“Recordant en Jaume Cuspinera amb l'amor d'un deixeble i un amic”**.

El vaig conèixer quan jo era diaca i ell vicari de la Mare de Déu del Port, l'any 1956. En Jaume Cuspinera era el coratge d'aquella JOC i aquella ACO incipients, mal vistes per la jerarquia espanyola. Ell, al voltant de la Mare de Déu del Port, havia creat una mena de “parròquia personal” on anaven a raure tots aquells cristians obrers desitjosos de viure la fe i l'Església sense haver de renunciar al color de la seva classe. Però en aquells temps això era perillós i el bisbe Modrego va decidir que prou, i el va enviar a Sant Pere de Vilamajor.

Quan vaig arribar a la parròquia de la Mare de Déu del Port vaig trobar una carta d'en Jaume. Em va impressionar molt. Em deia més o menys: *“No sé qui ets perquè no m'han dit qui seria el meu successor. Però siguis qui siguis vull que sàpigues que en aquest barri m'he dedicat a les persones amb tot l'amor que he pogut, que he estimat de debò. Que la meua vida ha estat un tenir en compte cada persona. Que res d'això m'ha estalviat sofriments, molts sofriments, però*

la meua presència en aquest barri durant 10 anys crec que marcarà per sempre la meua vida (...). Per a mi, ser capellà és estimar les persones, dedicar-hi temps, i es fa difícil tenir els papers al dia i, a la vegada, parlar amb la gent, conviure amb tothom...”.

Al llarg d'aquells primers anys de prevere al barri del Port, vaig llegir moltes vegades aquesta carta. Gairebé la sabia de memòria. Encara avui. Vaig intentar seguir el què ell em deia. Per això la imatge d'en Jaume Cuspinera sempre ha restat viva en el meu pensament. Mai no me n'he desfet. Han passat els anys, però quan ens trobàvem em semblava que l'hagués vist abans d'ahir. Per a mi, era un amic llunyà i proper alhora.

Un dia de 1977 es va casar amb Pepita Casanellas Escofet; ella també havia estat militant d'ACO. Per a mi el seu matrimoni va significar un acte lliure de la seva consciència, no pas la pèrdua d'un membre del presbiteri. Perquè una cosa que havia admirat sempre d'ell era la seva llibertat sempre madurada, mai improvisada. Només era esclau de l'estimació als altres. El seu cor transcendia tots els presbiteris del món. Home de consciència i de llibertat.

Ell deia, segons la seva esposa, que no volia tenir poder, i el capellà encara tenia un cert poder. Per això es va secularitzar i casar. Sovint deia aquestes paraules: *“Si vols fer feliços als altres, procura ser feliç tu mateix”*. El recordaré sempre com un alè estimulant de llibertat, d'amor, de consciència, de maduració humana i cristiana.

Joan Ramon Cinca, consiliari general entre els anys 1963 i 1972

“La dona era valorada igual que l’home”

JOSEP M. HUERTAS/ FOTOGRAFIA: IGNASI R. RENOM

(EXTRACTE DE L'ARTICLE PUBLICAT AL BUTLLETÍ N° 155, AL JUNY DEL 2001, AMB MOTIU DELS 50 ANYS D'ACO)

Joan Ramon i Cinca (la Seu d'Urgell, 1929) és capellà des del 1959 i està unit a l'Acció Catòlica Obrera des dels primers temps del moviment. Va ser víctima de la tuberculosi, i la por a contagiar el va determinar a no formar una família i a entrar al seminari.

“Hi vaig conèixer nois de procedència obrera i és un element que em va influir, com després passaria amb la relació que vaig mantenir amb monsenyor Ancel, un dels impulsors del moviment dels capellans obrers. Des del començament em va preocupar que l'Església estigués al costat de la classe treballadora”, explica en Joan Ramon, un home que estima la precisió conscientment i que és didàctic en les seves exposicions, potser inconscientment.

Equips dels inicis

El 1963 dos capellans, Jordi Bertran i Jaume Cuspinera, van demanar a en Joan Ramon que els substituís com a consiliari general del jove moviment. Amb en Josep Ramí­rez i l'Angelina Surroca, el nou consiliari va viatjar a Suïssa per establir contactes. En aquell temps hi havia a Barcelona de 15 a 20 equips, amb una mitjana de 10 persones cadascun. *“Hi havia gent com la Montserrat Forés, en Juli Pena, en Lluís Alvarez, en Miquel Juncadella... Aquests dos van ser presidents de l'ACO”,* recorda en Joan Ramon i Cinca, que disposava de gran llibertat de moviments, perquè feia de regent de la parròquia de Santa Maria del Taulat.

“Els militants eren tots ells molt joves, però no tenia la sensació que ho fossin perquè eren de la meva mateixa edat. Representaven un tipus

de cristià que em va enlluernar; a més, la dona era valorada igual que l'home, sense necessitat de quotes com després van descobrir els partits polítics”.

Creu que la Revisió de Vida els va ajudar a adonar-se de les injustícies que patia la classe obrera. Mantenien relacions amb partits i sindicats clandestins. *“Evangelitzar volia dir buscar Déu entre els treballadors. Més que portar Déu a les persones, es tractava de trobar-lo. Es valorava molt la vida senzilla, els canvis que s'hi produïen”.*

“El bisbat devia saber que existíem, però feia com si no ho sabés. Ni ells s'hi interessaven ni nosaltres tampoc”, comentava aquest capellà. El 1972 en Joan Ramon i Cinca va plegar com a consiliari general, però sempre ha continuat lligat a algun grup d'ACO. Ara viu en un asil.

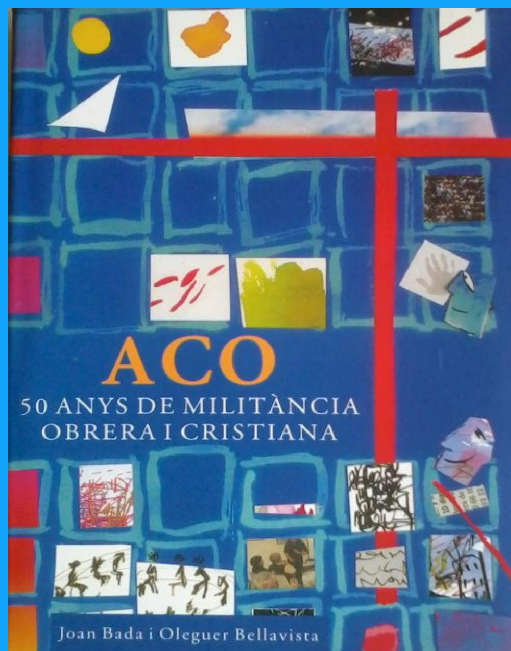

ACO

50 anys de militància obrera i cristiana

JOAN BOADA I OLEGUER BELLAVISTA

BARCELONA 2003

Història dels 50 anys de l'ACO. En els primers cinc capítols amb una mateixa estructura dibuixen el món socio-polític, atenent principalment al món del treball, i el món eclesial, atenent al món popular, per veure com ACO ha evangelitzat les dones i els homes que configuren en aquestes coordenades de la classe obrera.

La segona part del treball presenta la documentació que ha anat generant ACO al llarg d'aquests cinquanta anys.

Aquestes pàgines voldrien ser: VEURE aquesta realitat dels cinquanta anys i aportar uns primers elements per JUTJAR. Tan de bo la seva lectura aconseguís obrir el pas a l'ACTUAR.

Viuen en Déu

(Record dels nostres difunts)

OLEGUER BELLAVISTA (RECALL D'IMFORMACIÓ)
BARCELONA 2004

Aquest llibret sobre els nostres difunts no solament l'hem volgut publicar perquè en quedés la seva memòria entre nosaltres, com un acte d'estimació i d'agraïment envers ells. Hi ha, per damunt de tot, una motivació: la comunió que hi ha amb ells, la voluntat de continuïtat i de fidelitat al compromís que ells tingueren, el desig de refermar a través d'ells la nostra fe en el Déu que, ressuscitant Jesús d'entre els morts, ens ha obert l'esperança d'una plenitud de vida.

